

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

ΜΠΑΧΑΣ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΔΗΣ

& ΣΥΝΕΤΑΙΡΟΙ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Δημήτρης Εμβαλωμένος, Δικηγόρος, LL.M. (QMUL), Διαπιστευμένος Διαμεσολαβητής του Υπουργείου Δικαιοσύνης και του Centre of Effective Dispute Resolution (CEDR), Λονδίνο, Η.Β., Αναπλ. Διευθύνων Εταίρος της Μπαχάς, Γραμματίδης και Συνεταίροι (**BGP**), Email: d.emvalomenos@bahagram.com

Γραπτή απόδοση, συμπλήρωση και επικαιροποίηση παρουσίασης στο **Συνέδριο της ΑΧΕΠΑ** (AHEPA - American Hellenic Educational and Progressive Association) με γενικό θέμα «**Ο Στρατηγικός Ρόλος της Ελλάδας: Πυλώνες σταθερότητας, ασφάλειας και ειρήνης εντός και εκτός της Ευρώπης**» της **20ης Φεβρουαρίου 2025** - Αθήνα, Ξενοδοχείο Μεγ. Βρετανία.

I. Βασικά ερωτήματα

Υπάρχει νομικό πλαίσιο για τη βιωσιμότητα; Ποια είναι η προέλευσή του; Ποια η σημασία του στη διαμόρφωση των επιχειρηματικών πρακτικών; Ποια τα βασικά ζητήματα για τις επιχειρήσεις; Τι σημαίνει βιωσιμότητα στην επίλυση διαφορών; Ποιες οι κύριες επιχειρηματικές προκλήσεις; Ποιες εξελίξεις αναμένονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), συνεπώς και την Ελλάδα;

II. Γενικά - Ορολογία

1. Ως βιωσιμότητα (sustainability) μπορούμε να ορίσουμε, απλουστευμένα, την ικανότητα ενός υποκειμένου να συνεχίζει την ύπαρξή του διαχρονικά και με θετικό πρόσημο ποιότητας αλλά και επίδρασης εκτός του ιδίου. Ειδικότερα ως προς τις επιχειρήσεις, η θετική επίδραση εξετάζεται ως προς τους αποκαλούμενους stakeholders. Η βιωσιμότητα εμπεριέχει και παραπέμπει σε έννοιες όπως Διατήρηση, Προσαρμογή, Μεταβολή, Εξέλιξη, Επιλογή, Δημιουργία.

2. Η συζήτηση περί βιωσιμότητας κωδικοποιείται στο ακρωνύμιο ESG (Environmental, Social, Governance) που περιλαμβάνει τους τρεις πυλώνες εφαρμογής Περιβαλλοντικών, Κοινωνικο(πολιτικών) και Εταιρικο(οικονομικών) των σχετικών ρυθμίσεων. Το ESG ξεκίνησε ως soft law, δηλ. ως καλές πρακτικές και μη δεσμευτικά πρότυπα, σύντομα όμως εξελίχθηκε σε hard law και δη σε εκτεταμένο σύνολο νομικών κανόνων της ΕΕ που παραμένουν άκρως επίκαιροι και βαίνουν μεταβαλλόμενοι καθώς οι εν γένει συνθήκες αλλάζουν.

3. Το ακρωνύμιο ESG αποτελεί μετεξέλιξη και ποσοτικοποίηση του **CSR** (Corporate Social Responsibility), συναφώς δε έχουν προταθεί και άλλα τέτοια πρότυπα, όπως το The Triple Bottom Line (TBL /3BL /3Ps): People, Planet and Profit.

III. Επισκόπηση νομικού πλαισίου ESG

1. Ως βασικά ESG νομοθετήματα της ΕΕ ανάμεσα σε **πλήθος άλλων** (καθώς και Κατευθυντήριων Ανακοινώσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), με ραγδαία αύξηση τα τελευταία 10 περίπου χρόνια, μπορούν να αναφερθούν τα εξής:

α) Οι Οδηγίες 2014/95/ΕΕ (NFRD) και (ΕΕ) 2022/2464 (CSRD) για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών και υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας.

β) Οι Κανονισμοί (ΕΕ) 2019/2088 (SFDR) και 2019/2089 σχετικά με τους δείκτες αειφορίας.

γ) Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2020/852 (Taxonomy Regulation) για την ταξινόμηση.

δ) Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2023/2631 για τα πράσινα ομόλογα (European GreenBonds).

ε) Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2023/2772 για τα πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας (ESRS).

στ) Η Οδηγία (ΕΕ) 2024/1760 (CSDDD ή CS3D) για την εταιρική δέουσα επιμέλεια στην βιωσιμότητα.

ζ) Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2024/3005 για τους παρόχους αξιολογήσεων ESG (ESG ratingactivities).

η) Οι Οδηγίες για το Greenwashing, δηλ. η Οδηγία (ΕΕ) 2024/825 (Οδηγία ECGT) ενίσχυσης των δικαιωμάτων των καταναλωτών για την πράσινη μετάβαση και η πρόταση Οδηγίας του Μαρτίου 2023 για τα Green Claims.

2. Το νομικό πλαίσιο και η εφαρμογή του **διαφοροποιείται** ποσοτικά και χρονικά λόγω κόστους συμμόρφωσης των υπόχρεων επιχειρήσεων με κατηγοριοποίησή τους σε «μεγάλες» (οντότητες δημοσίου και μη δημοσίου ενδιαφέροντος), «μεσαίες», «μικρές» και «πολύ μικρές» στη βάση τριών κριτηρίων: συνόλου ενεργητικού, καθαρού ύψους κύκλου εργασιών και μέσου όρου απασχολούμενων ανά οικονομικό έτος (Οδηγία 2013/34/ΕΕ και ν. 4308/2014).

3. Η **Ελλάδα** ενσωματώνει με συνέπεια την κοινοτική νομοθεσία, όπως εκάστοτε απαιτείται, με σημαντικά σχετικά νομοθετήματα (ενδεικτικά) το ν. 4548/2018 (ανώνυμες εταιρείες) και το ν. 4706/2020 (εταιρική διακυβέρνηση εισηγμένων εταιρειών), όπως ισχύουν.

IV. Βασικά ESG ζητήματα για τις επιχειρήσεις

Τα βασικά ζητήματα για τις επιχειρήσεις σχετικά με τους κανόνες ESG είναι:

1. Η υποχρεωτικότητα: Το νομικό πλαίσιο είναι αναγκαστικού δικαίου για τις υπόχρεες επιχειρήσεις και η συμμόρφωση με αυτό μονόδρομος.

2. Η συμμόρφωση (compliance): Ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης, η υποχρεωτική συμμόρφωση με τους κανόνες ESG απαιτεί τη θέσπιση και διατήρηση κατάλληλου εσωτερικού πλαισίου και ακολουθούμενων διαδικασιών και την παρακολούθησή τους από εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό (ESG Officers).

3. Το κόστος: Η συμμόρφωση ενέχει ιδιαίτερα σημαντικό κόστος, που αποτελεί το βασικό λόγο της πρόσφατης συζήτησης στην ΕΕ για χαλάρωση του νομικού πλαισίου.

4. Η ανταγωνιστικότητα: Το κόστος συμμόρφωσης συνεπάγεται προφανή επιβάρυνση του κόστους προϊόντων και υπηρεσιών για στις υπόχρεες κοινοτικές επιχειρήσεις έναντι αυτών τρίτων χωρών (ιδίως Κινεζικών και των ΗΠΑ).

5. Το δίκαιο ανταγωνισμού: Προκύπτουν συγκρούσεις μεταξύ της αυστηρής εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΕ και των κανόνων ESG έτσι ώστε διαμορφώνεται ειδικό πλαίσιο για τον συγκερασμό των αντιφάσεων υπό το πρίσμα της στάθμισης των εκατέρωθεν κοινοτικών πολιτικών.

6. Η χρηματοδότηση: Η ESG συμμόρφωση ως βασικός παράγοντας δυνατότητας χρηματοδότησης καθιστά αναγκαία την απόδειξη εφαρμογής από τις υπόχρεες επιχειρήσεις των κριτηρίων βιωσιμότητας. Ενδεικτικά, η ελληνική διατραπεζική πλατφόρμα ESGr / ESG Ερωτηματολόγιο και ο δείκτης του Χρηματιστηρίου Αθηνών ATHEX ESG.

7. Η ευθύνη: Η παράβαση του νομικού πλαισίου από την επιχείρηση συνεπάγεται σημαντική και διαφόρων ειδών ευθύνη και δη α) αστική, έναντι τρίτων (ESG /climate change litigation), με αυξητικές τάσεις λόγω των συλλογικών αγωγών (collective redress) και της χρηματοδότησής τους από τρίτους (TPLF - third party litigation funding), β) διοικητική, έναντι του κατά περίπτωση επόπτη του κανονιστικού πλαισίου και γ) ποινική, υπό ειδικότερες προϋποθέσεις.

V. Επίλυση ESG διαφορών – Διαμεσολάβηση

Οι ESG διαφορές απαιτούν «**ESG επίλυση**» και τέτοια μπορεί να είναι μόνο η εξωδικαστική και προεχόντως η διαμεσολάβηση, επειδή:

α) η διαμεσολάβηση επιτρέπει τη δυνατότητα γρήγορων και βιώσιμων λύσεων που έχουν κομβική σημασία ιδίως σε διαρκείς συμβατικές σχέσεις (πχ. προμήθεια προϊόντων, συμβάσεις δικτύου, εργασιακές και πελατειακές σχέσεις),

β) οι αντιδικίες είναι μακροχρόνιες στην Ελλάδα (αλλά όχι μόνο) και, ρεαλιστικά, πολύ συχνά δεν επιλύουν τις διαφορές,

γ) η διαιτησία μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να δώσει λύσεις, δεσμευτικές όμως και όχι ευέλικτες, ούτε σχετικά σύντομες.

Δεν είναι τυχαίο ότι διεθνείς οργανισμοί έχουν θεσπίσει ειδικούς μηχανισμούς επίλυσης ESG διαφορών κατά βάση με διαμεσολάβηση, όπως ο **CEDR** (Centre for Effective Dispute Resolution) με την πλατφόρμα ESG Resolve.

VI. ESG νομοθετικές εξελίξεις και προκλήσεις

1. Η συμπερίληψη όλων βασικών υπό το **IV** ανωτέρω ζητημάτων του κανονιστικού πλαισίου ESG σε μια νόμιμη και βιώσιμη επιχειρηματική πρακτική αποτελεί ολοένα και μεγαλύτερη πρόκληση καθώς η κοινοτική νομοθεσία ESG καθίσταται μέχρι σήμερα ολοένα και πιο απαιτητική, επεκτεινόμενη σταδιακά:

α) σε περισσότερες επιχειρήσεις βάσει του μεγέθους τους και

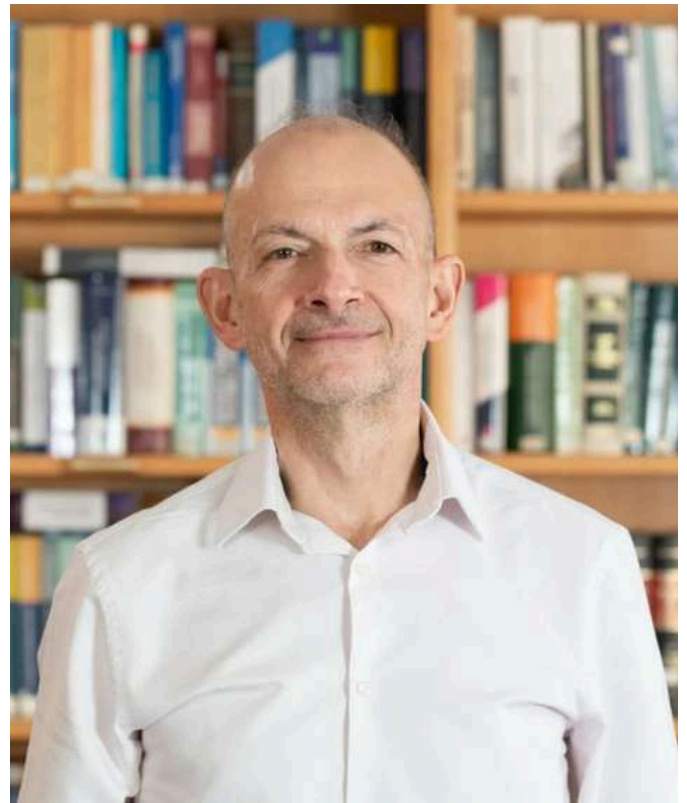
β) με περισσότερες απαιτήσεις παροχής στοιχείων και δεδομένων (reporting).

2. Λόγω των σοβαρών προκλήσεων και αυξανόμενων προβλημάτων συμμόρφωσης των επιχειρήσεων, στο πλαίσιο απλοποίησης και εξορθολογισμού των ESG κανόνων της ΕΕ προς ένα ευνοϊκότερο και ανταγωνιστικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε στις **26 Φεβρουαρίου 2025** πακέτο προτάσεων για τον **Κανονισμό Omnibus ESG**.

Οι προτάσεις αυτές, που υποστηρίζονται σθεναρά από τη Γαλλία και τη Γερμανία, έχουν λάβει υπόψη την «Έκθεση Draghi» του 2024 για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ και αναπόφευκτα το νέο πολιτικό περιβάλλον με την προεδρία Donald Trump στις ΗΠΑ. Η ολοκλήρωση της νομοθετικής αυτής διαδικασίας αναμένεται μετά έξι μήνες περίπου.

VII. Συμπέρασμα

Το νομικό πλαίσιο βιωσιμότητας /ESG, κοινοτικής προέλευσης και αναγκαστικού δικαίου, παραμένει ιδιαίτερα κοστοβόρο και πολύπλοκο για τις επιχειρήσεις, αναμένεται όμως σύντομα η απλοποίηση και ελάφρυνσή του ως προς το κόστος και τη διαχείριση συμμόρφωσης. Σε κάθε περίπτωση όμως, οι απαιτήσεις ESG συμμόρφωσης των επιχειρήσεων θα παραμείνουν σημαντικές (ανάλογα με το μέγεθός τους), καθώς και οι αντίστοιχες προκλήσεις αντιμετώπισης της δυνητικής επιχειρηματικής **ευθύνης**. Για την τελευταία, η έγκαιρη θέσπιση και λειτουργία από τις επιχειρήσεις κατάλληλων **μηχανισμών** τόσο συμμόρφωσης όσο και εξώδικης επίλυσης των σχετικών διαφορών, **ιδίως με διαμεσολάβηση** (όπου είναι δυνατή), αποτελεί μονόδρομο περιορισμού των αρνητικών συνεπειών σε χρήμα και καλή φήμη.

Δημήτρης Εμβαλωμένος, Δικηγόρος, LL.M. (QMUL), Διαπιστευμένος Διαμεσολαβητής του Υπουργείου Δικαιοσύνης και του Centre of Effective Dispute Resolution (CEDR), Λονδίνο, Η.Β., Αναπλ. Διευθύνων Εταίρος της Μπαχάς, Γραμματίδης και Συνεταίροι (**BGP**).

Email: d.emvalomenos@bahagram.com

ΜΠΑΧΑΣ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΔΗΣ
& ΣΥΝΕΤΑΙΡΟΙ
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Επικοινωνήστε μαζί μας:

Email: law-firm@bahagram.com

Τηλ.: 210 33 18 170

Ιστοσελίδα: www.bahagram.com